

SLOVENSKA.

Pesmi. Napisal Dragotin Jesenko. Str. 100. Elegantno vezana knjiga stane 3 K. — Zbirki Jesenkovihi pesmi je napisal E. Gangl življenjepisni uvod, ki podaja v toplih besedah obris Jesenkovega borjenja in trpljenja. Dragotin Jesenko je bil rojen l. 1864. in je že v zgodnji mladosti izkusil vse bridkosti zapuščene sirote, ki mora jesti grenki kruh v tuji hiši. Pozneje je postal bančni uradnik v Ljubljani. Življenjepisec brani Jesenka pred „filistrskimi pivci po gostilniških kotih“, ki so očitali pesniku, da je pijanec. G. pisatelj označuje Jesenkovo življenje s krepkimi potezami: „Čutil se je prikovanega na svoje uboštvo, zakletega v bedo, ki se mu je zdela usojena. Nad njim se je zgrinjala neusmiljenost trde sedanjosti in ga pritiskala niže in niže k tlom. Časih je bil že prav blizu tal, da se zaduši v umazanem, dušečem prahu. Pa je bil še vedno tih in potrpežljiv. Upiral se je z vsemi silami — ne zaradi sebe, zaradi svoje rodovine. Misel nanjo ga je vzravnila pokonci, da se je premagal, dušil v sebi veliko svojo silo, hrepenečo po svobodi, po čistem, zdravem zraku, ki veje nad šumečimi gozdi v svobodnih dihih, da je uklepal v jarem pokorščine svojo voljo in svoje želje po drugem vzdušju... Bil je tih in potrpežljiv kot žival pred plugom, ki orje, da sejejo in žanjejo tisti, ki ji bičajo hrbet...“ Umrl je dne 22. januarja l. 1902. ter zapustil vdovo in sedmero nepreskrbljenih otrok.

G. izdajatelj je izbiral in izdal samo tiste Jesenkove pesmi, ki so se mu zdele vredne, da se ohranijo. — Mnogo tega, kar je spisal T. Doksov — kakor se je podpisoval Jesenko — je pozabljeno in ne oživi nikoli več. Bil je pesnik — prigodnik, in zato površen. A tudi izmed priobčenih je več takih, ki nimajo trajne vrednosti. Ne oziramo se na to, kar je g. izdajatelj sam smatral iz pietete do rajnega kot nepriobčljivo, in se ozrimo le na pesniško osebnost Jesenkovo, kolikor je tu ohranjena in torej uvrščena v našo književnost.

Pesmi so razdeljene na tri dele: Najprej erotične, potem splošno lirične, in slednjič epične.

Jesenkova poezija nima visokega vzleta in je navadna v mislih in izrazih, često le rimana proza, le semterije je zadel mehkejši, božajoči ton, ki spominja nekoliko na Vraza. Tudi ljubavne pesmi njegove ne segajo v globino in nimajo erotičnega strastnega žara. Njegova ljubezen je prav domača in poštena:

Z menoj presrečna si lahko,
ko vzamem te na dom ženó ...
(Str. 33)

V nekaterih verzih postaja njegovo čuvstvo mehkejše, izraz melodioznejši, n. pr. v pesmi: „Bodi angel moj!“

Ostala Jesenkova lirika je slika razmer, v katerih je živel. Ljubezen do žene in otrok blagodejno zveni iz njegovih pesmi:

Milejši ko svit očesa:
moj otrok je — vir mi sreče. (Str. 38.)

Uboštvo in zapuščenost preziranega reveža mu vodita pero, da zapiše marsikatero bridko pesem svojim sovražnikom:

„Grešil sem in zato na cesti
poginil naj bi kakor pes.
Da ne poginem, sem si svesti,
naj srd zadene vaš me ves ...“

Uteši se mi, blede žena,
kaj plakala bi — le pogum!
Naj sika ta svojat strupena,
Bog dal mi je roké, razum. (Str. 65.)

V svoji žalosti išče utehe v molitvi:

Oh, upri spet vame lice sinje,
silni, vsemogočni zemlje Gospodar ...
raj pobožnosti odpri spet meni,
vrni mir nekdanji in čistost srca.

(Str. 59.)

A še večkrat vtaplja svojo revno v pijači in proslavlja vino kot edinega svojega tolažnika.

V tretjem oddelku sta dve pesmi, ki sta mu prišli prav od srca: „Moderni suženj“ in „Delavčeva pesem“; obe sta obupni vzklík teptanega človeka, ki zaman stresa verige, a se jih ne more iznebiti. Bogatašu, kateremu množi zaklade s svojim delom, kliče ironično:

Ti gospod moj — jaz tvoj sluga,
ti si človek — jaz žival,
srce mi pretresa tuga,
blagodušni principal.

Po silovitosti izraza in jedrnati misli je ta pesem najboljša v celi zbirki; res da je nekoliko cinična, a vsaj elementarno, realistično čuvstvo se ne more odrekat pesniku, ki kliče kapitalistu:

Ti kot kamen, trd, osoren,
brez usmiljenja, srca,
jaz krotak, molčeč, pokoren;
da sem rob tvoj, to se zna...

Psu na stare dni zažene
nekaj trdih se kosti...
Kdo redil z družino mene,
če telo mi oslabi?

In tedaj z besedo strogo
v mrak poženeš me in mraz,
in z ženó in deco vbogo
prosil bom po svetu jaz. (Str. 79.)

In tudi v „Delavčevi pesmi“ udari na socialistično struno:

Sen prelep o domovini
neizmerni je sveta...
Kaj imamo pa trpini
od posvetnega blaga?
Izkorišča, izsesava
lakomnik nas do kosti,
to se mu ljubezen prava
in humaniteta zdi! (Str. 87.)

Jesenko bi bil gotovo v tej smeri še napredoval, ako bi bil iskal temeljitejše socialne izobrazbe. Tako se pa ni povzpел več dalje, kakor da očita samostanom brezdelno pijančevanje in da s Savanorolo udari po papežu, ali da se „V predmestni gostilnici“ pomeša med „zabuhle obraze in motne oči, umazano, blatno obleko“, kjer se vlačí pregreha, „vmes kletve in psovke, jokanje in kreg.“ (Str. 98.) Včasih postane odurno sirov, n. pr. v „Stari grešnici“. (Str. 85.), kjer se norčuje iz izpovedi. Tudi „Vseh norcev dan“, ponesrečena parodija Gregorčičeve „Vseh mrtvih dan“, bi bila bolj izostala.

Jesenkova pesniška dikcija je navadna in skromna v izrazu, ter se včasih giblje ob meji vsakdanje proze (n. pr. „Bratom Čehom“, „Pri-jatelju“ itd.) Vendar je v njegovih pesmih, kakor smo omenili, tudi nekaj dobrih, in zaradi njih bi želeli, da bi ta zbirka dosegla namen, ki ga naznanja izdajateljstvo — : da se iz čistega dobička pomore pesnikovim ubogim sirotam. Dr. E. L.

Črtice, spisal Ivan Baloh. Ako sodimo Balohove „Črtice“ s strogo umetniškega stališča, ne bomo dobili na njih dosti takega, kar bi ustrezalo zahtevam, ki jih stavi moderna umetnost na pisatelja. Vendar, če se oziramo na okus preprostega ljudstva — in temu bo knjiga po mojem mnenju najbolj

primerna — moramo reči, da bo ljudstvo dobilo v knjigi veliko zanimivega, kratkočasnega, lepega, celo izpodbudnega. Slike in črtice so vzete ponajveč kar iz življenja. Pisane so gladko. Dogodek, ki je služil kot podlaga, sloni večinoma na resnici in je strogo osvetljen in očrtan. Žal, da pri večini črtic pogrešamo vodilne ideje, takozvane umetniške „tendence“. Umetnik - pisatelj ne bi namreč smel niti najkrajše črtice spisati kar tako, brez načrta, ampak z namenom, da doseže po svoji kompoziciji zaželeni efekt. Vsak, tudi najkrajši spis, bi moral v vsem svojem sestavu biti proniknjen od neke vodilne misli, ideje, načrta. In tega pogrešamo pri Balohu na več mestih. Kaj je n. pr. povedano v črtici „Občinska seja“? Kak namen ima? Edino-le ta, da izvemo, kako se je „vršila in končala občinska seja v Plavškem Rovtu“. To nas samo na sebi pač ne more umetniško zadovoljiti. — Ali pa „Balada o raztrganih čevljih“? Ta nam pove samo to, da neki Bratek neki večer ni šel k neki veselici radi — raztrganih čevljev. Nekatero druge črtice (n. pr. „Za narod“) pa imajo svoj cilj in namen; a ta namen je izražen na idealizirano-prisiljen način. Navzlic tem hibam pa bodo „Črtice“ ugajale. Saj takole pri omizju, kadar smo zbrani sami med seboj, tudi radi čujemo kako duhovito misel, kak dovtip itd. Pritrdimo mu, zasmejamo se včasih prav iz srca in si mislimo: Dobro je! Tak vtisk bodo napravile tudi pričujoče „Črtice“. Najbolj v spomin se mi je vtisnila črtica „Pri maši“. Najlepša je pa morebiti „Vstal je“. Gospod pisatelj piše gladko in zanimivo ter ima dar opazovanja. Mimogrede naletimo na krasna mesta, katerim se pozna, da so šla pisatelju iz srca. Sploh se iz vse knjige vidi pisateljeva blaga duša in njegov čisti namen. Zato pa „Črtice“ toplo priporočamo v nakup in berilo. Ker se mnogo povprašuje, kake knjige naj bi nakupovali za naše ljudske knjižnice, lahko rečemo, da naj Balohove „Črtice“ ne manjkajo v nobeni društveni knjižnici. P. P.

Prešernov spomenik. Uredil dr. Ivan Prijatelj. „Naših Zapiskov“ št. 10. in 11. — Pisateljska družba, ki je izdala to publikacijo, bi se mogla zvati nekaka slovenska literarna „secesija“. Hoditi hočejo nova „moderna“ pota ter naglašajo svoje ostro nasprotje proti sedanjim strujam. Zato pa gredó za zdaj skupaj s socialnimi demokrati, ker jih sedaj vladajoči literarni mogočnjaki na oni strani menda ne vidijo radi. Kakor glasen protest se bere vsa knjižica, in pisateljem se vidi, da hočejo biti veliki v sarkazmu, zaničevanju in imponiranju.